

Cyfrowi Imigranci w odkrywaniu wirtualnego świata

Cyfrowy Imigrant i Cyfrowy Tubylec to określenia ukute przez Gary'ego Smalla i Gigi Vorgan, którzy obserwując przemiany technologiczne i ich wpływ na społeczeństwo stwierdzili, że poznawanie owego „nowego świata” jest niczym adaptacja do nowej kultury (Small, Vorgan, 2011). Cyfrowi Tubylcy to „nastolatki i dwudziestokilkulatki, którzy nie znają świata bez komputerów, dwudziestoczęterogodzinnych programów informacyjnych, Internetu i telefonów komórkowych” (Small, Vorgan, 2011, s.16). Cyfrowy Imigrant to osoba, która dopiero w dorosłym życiu spotkała się z nowymi technologiami i wychowała się w świecie, którego podstawą były bezpośrednie społeczne interakcje i to właśnie umiejętności interpersonalne często decydowały o sukcesie. Różnica pomiędzy tymi dwoma grupami jest o wiele głębsza niż zwykłe różnice międzypokoleniowe - jest to przepaść między sposobami myślenia o świecie, zaznaczająca się już na poziomie neuronalnym (Small i in., 2009).

Wkroczenie nowych technologii do naszego życia zmieniło sposób przetwarzania informacji oraz ich kodowania. Cyfrowi Tubylcy i Imigranci poprzez korzystanie z Internetu ćwiczą funkcje poznawcze związane z reakcją na bodźce wzrokowe, uwagą oraz polem widzenia (Small, Vorgan, 2011). Umiejętności te z wiekiem się pogarszają w związku ze zmniejszeniem poziomu neuroprzekazników, dlatego nauka obsługi Internetu może pozytywnie wpłynąć na zdolności poznawcze starszych dorosłych. Dobrym przykładem na to, jak technologia prowadzi do ewolucji naszych mózgów, jest wyszukiwarka Google. Poszukiwanie informacji w Google uruchamia inne regiony mózgu u Cyfrowych Tubylców, a inne u osób nie korzystających z Internetu (Small i in., 2009). Badanie fMRI wykazało, że w pierwszej grupie wyszukiwanie informacji aktywowało grzbietowo-boczną część kory przedczołowej, czyli obszar związany z pamięcią krótkotrwałą, podejmowaniem decyzji oraz przyswajaniem skomplikowanych informacji. W drugiej grupie aktywność mózgowa była podobna do tej obserwowanej podczas czytania tekstu (tylni zakręt obręczy, płat ciemieniowy i potyliczny) (Small i in., 2009). Jednak zaledwie po tygodniowym treningu korzystania z wyszukiwarki, internetowi nowicjusze mieli taki sam model pobudzenia neuronalnego jak inni internauci (Small, Vorgan, 2011) co oznacza, że korzystanie z sieci pozostawia ślad w mózgu każdego średniozaawansowanego użytkownika niezależnie od wieku.

Innym zjawiskiem różniącym pokolenia jest opisany przez Lindę Stone (2008) *trwały stan częściowego rozkojarzenia uwagi*, charakteryzujący pokolenie Cyfrowych Tubylców. Jest to, jak twierdzi autorka, „zwracanie uwagi na wszystko bez koncentrowania się na czymkolwiek”, związane z lękiem przed przegapieniem jakiegoś wydarzenia czy informacji. Bezpośrednią przyczyną jest możliwość symultanicznego wykonywania wielu zajęć w sieci: w jednej chwili można rozmawiać z przyjacielem, szukać przepisu na obiad oraz robić przelew bankowy, słuchając przy tym muzyki oraz pisząc esej. Ze stanem tym związane jest wzmożone wydzielanie kortyzolu, jak w stanie podwyższonego stresu. Na krótszą metę powoduje to wzrost poziomu uwagi i pamięci, po dłuższym okresie męczy, obniża wydajność pracy i powoduje zniechęcenie. Oczekiwanie na e-maile, poszukiwanie informacji, przeglądanie wielu stron jednocześnie może jednak prowadzić również do aktywacji układu nagrody oraz wydzielania dopaminy, czego skutkiem może być uzależnienie.

---

¹⁹ Instytut Psychologii Stosowanej, Uniwersytet Jagielloński

²⁰ Instytut Psychologii Stosowanej, Uniwersytet Jagielloński

Jednym z powodów, dla których kontakt ze światem wirtualnym jest zniechęcający dla Cyfrowych Imigrantów może być obcy im język, jaki towarzyszy spotkaniom z siecią. Wraz z rozwojem telefonii komórkowej wyklarował się system wysyłania krótkich wiadomości tekstowych (sms-ów), szybko podchwycony przez użytkowników komunikatorów czy e-maili. Jest to kolejny etap ewolucji ludzkich umiejętności językowych w historii ludzkości (Small, Vorgan, 2011). Cyfrowi Imigranci chcąc dołączyć do społeczności cyfrowej muszą opanować nowy leksykon związany z emotikonami, czyli takim łączeniem znaków interpunkcyjnych, by oddawały one emocje nadawcy (Fahlman, 2012; Long, 2011). Inną przeszkodą, jest nieznaną terminologia, często będąca kalką językową z angielskiego, która czyni poruszanie się po cyfrowym świecie błędnym po omacku. Przykładem, jak dużym problemem może być dla nowicjuszy ów język, jest chociażby polecenie „kliknij myszką w ikonę”, które dla nieznających Internetu i komputerów osób jest pozbawioną sensu zbitką słów.

W przeciwieństwie do Cyfrowych Imigrantów, Cyfrowi Tubylcy mogą mieć trudności z radzeniem sobie w świecie realnym. Przyzwyczajenie do otrzymywania szybkiej gratyfikacji i natychmiastowego zdobywania informacji dzięki kilku kliknięciom myszką może skutkować znudzeniem w tradycyjnej szkole (Prensky, 2001), nieumiejętnością interpretacji mowy ciała rozmówców oraz niechęcią do zająć nie dostarczających tylu ekscytujących emocji, co gry komputerowe (Small, Vorgan, 2011, s. 68). Cyfrowi Tubylcy na tle Cyfrowych Imigrantów nie radzą sobie zbyt dobrze z metodycznym, dokładnym wykonywaniem zadań.

Czy to oznacza, że Cyfrowi Imigranci nie umieją korzystać z nowych technologii? Oczywiście, że nie, jednak ich pogląd na możliwości wykorzystania i roli tych technologii w życiu bywa inny niż Cyfrowych Tubylców. Część obecnych pięćdziesięciolatków Internet poznawał już u jego początku, w latach 90-tych, jako dwudziesto i trzydziestokilkulatkowie. W Polsce była to wówczas nowinka technologiczna, a nie narzędzie, które jest częścią codziennego życia. Zdecydowana większość w tym czasie jednak omijała Internet i technologię szerokim łukiem i dopiero teraz w wieku 50 lub więcej lat próbuje poznawać wirtualny świat czy to z konieczności związanej z pracą, czy też z ciekawości, często również za namową rodziny. Wedle danych z 2009 roku aż 73% osób, które nie korzystają z Internetu jest w wieku powyżej 45 roku życia, przy czym osoby między 45 a 59 rokiem życia to 33%, a powyżej 70 r.ż to aż 40%. (Batorski, 2009). Jednak statystyki pokazują, że grupa użytkowników w starszym wieku stale rośnie. Coraz więcej ludzi ma dostęp do Internetu, ma własne komputery, jednak czy świadczy to o tym, jak efektywnie udało im się zadomowić w wirtualnym świecie czy też jest tak, że pomimo posiadania narzędzi nadal nie opanowali nieznanego języka nowych technologii?

PODSTAWY METODOLOGICZNE BADAŃ WŁASNYCH

Powyższe rozważania teoretyczne stały się inspiracją dla przeprowadzenia polskich badań na temat odkrywania Internetu przez Cyfrowych Imigrantów. Implikacją przeglądu współczesnych badań przeprowadzonych w tym obszarze stały się niniejsze pytania badawcze:

- Dlaczego polscy Cyfrowi Imigranci rozpoczynają korzystanie z Internetu?
- Jakie emocje towarzyszą Cyfrowym Imigrantom podczas korzystania z Internetu?
- Jakie trudności napotykają Cyfrowi Imigranci w zetknięciu z Internetem?
- Z jakich funkcji Internetu korzystają Cyfrowi Imigranci?

Grupą badaną były osoby, które w świetle przytoczonej teorii przynależą do grupy Cyfrowych Imigrantów. Do badania zapraszani byli zatem urodzeni po roku 1973 roku (a więc osoby, które miały co

najmniej 23 lata, gdy Internet stał się powszechnie dostępny w Polsce w roku 1996²¹) i korzystający z Internetu. Ponadto minimalny wiek respondentów zdeterminowany został podziałem wprowadzonym przez Morell'a w jego badaniach (Morell, i in., 2000). W celu zachowania ciągłości w badaniach nad tym zjawiskiem przyjęty został ten sam podział wiekowy respondentów na: osoby mające 40-59 lat (dojrzały dorośli), 60-74 lat (młodzi seniorzy) oraz powyżej 75 lat (seniorzy).

Przytoczone ramy teoretyczne zdeterminowały zarys problematyki niniejszych badań. Wymagała ona pogłębionej analizy, ponadto podjęte badanie stanowić miało eksplorację stosunkowo nowego zjawiska. Wobec tego uzasadnionym wyborem metodologicznym wydawały się metody jakościowe. Utworzona została zatem lista dyspozycji do wywiadu odnosząca się do wymienionych pytań badawczych. Następnie zostały przeprowadzone badania pilotażowe w formie ustrukturyzowanych wywiadów pogłębionych. Wywiady te przeprowadzono z sześcioma osobami, które spełniły przyjęte kryteria przynależności do grupy Cyfrowych Imigrantów. Uzyskane wyniki były spójne, jednak same badania wskazały na trudności respondentów ze spontanicznym nazywaniem emocji im towarzyszącym podczas korzystania z Internetu, które niwelowały jedynie podpowiedzi badacza. Również wskazywanie funkcji Internetu, z jakich respondenci korzystają oraz wymienianie serwisów internetowych, które odwiedzają okazało się problematyczne, odpowiedzi na pytania dotyczące tego obszaru były wielokrotnie uzupełniane i modyfikowane w reakcji na kolejne pytania badacza.

Wobec takich trudności została podjęta decyzja o utworzeniu kwestionariusza, który będzie proponował respondentom szeroką kafenię odpowiedzi na wyżej wskazane pytania problematyczne. Zachowano eksploracyjną naturę badania poprzez możliwość udzielenia odpowiedzi otwartych w niemal każdym pytaniu (również w tych, które zawierały szeroką kafenię) oraz liczne prośby o opisy opierające się na własnych doświadczeniach. Przeprowadzony na 10 osobach pilotaż badania kwestionariuszowego wskazał, że uzyskiwane wyniki nadal są spójne, a kwestionariusz jest czytelny i łatwy do wypełnienia przez respondentów.

Za pomocą skonstruowanego na potrzeby tego badania kwestionariusza przebadanych zostało 68 osób. Respondenci pozyskiwani byli w najbliższym otoczeniu badacza, na Uniwersytecie Trzeciego Wieku Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz na forach internetowych skierowanych do seniorów. Zdecydowaną większość wśród badanych stanowiły kobiety (81%). Pod względem wieku struktura respondentów ukształtowała się następująco: dojrzały dorośli stanowili 25%, młodzi dojrzały 69%, a osoby powyżej 75 roku życia 6% wszystkich badanych. Większość respondentów zadeklarowała wykształcenie wyższe (56%), 6% niepełne wyższe, 29% średnie, 6% techniczne, a 3% zawodowe.

WYNIKI PRZEPROWADZONEGO BADANIA

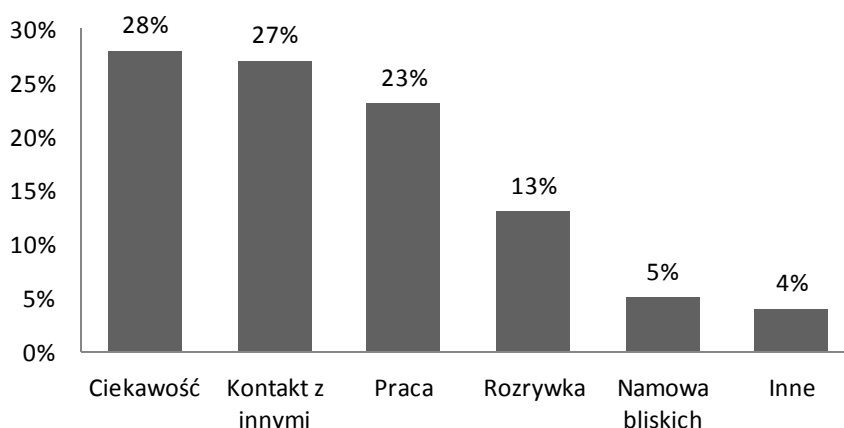
Motywacje i sposób użytkowania Internetu

Wskazując na główne powody, dla których rozpoczęli korzystanie z Internetu respondenci najczęściej mówią o ciekawości (28% wszystkich odpowiedzi). 53% badanych (27% wszystkich odpowiedzi) uznało, że ważną motywacją dla rozpoczęcia korzystania z Internetu była dla nich możliwość utrzymywania kontaktu z innymi ludźmi - swoimi bliskimi, znajomymi, współpracownikami. Kolejnym często wymienianym powodem była przydatność Internetu w pracy zawodowej (23% odpowiedzi). 13% odpowiedzi badanych podaje rozrywkę jako powód rozpoczęcia surfowania w Internecie. Tylko 5% odpowiedzi wskazuje, że badani rozpoczęli korzystanie z Internetu z powodu namowy bliskich. 4%

---

²¹ Telekomunikacja Polska uruchomiła dostęp do Internetu dla gospodarstw domowych za pośrednictwem modemów w 1996 r.

odpowiedzi dotyczyło innych motywacji, wskazywano tu najczęściej możliwość wyszukiwania i gromadzenia informacji za pomocą Internetu.

Rysunek 1. Powody rozpoczęcia korzystania z Internetu

Jak wynika z przeprowadzonego badania Cyfrowi Imigranci uczą się korzystania z Internetu na wiele sposobów. Często podejmują samodzielne próby nauki tej kompetencji (62% odpowiedzi) lub posilkują się pomocą innych – rodziny, znajomych (40% odpowiedzi). 25% z badanych uczęszczało na kurs, na którym uczyli się obsługi komputera i korzystania z Internetu, z kolei 19% respondentów przyznaje, że wykorzystywało książki jako wsparcie merytoryczne w tym zakresie. Kilku badanych wskazało na przydatność serwisu ksenior.pl podczas stawiania pierwszych kroków w Internecie.

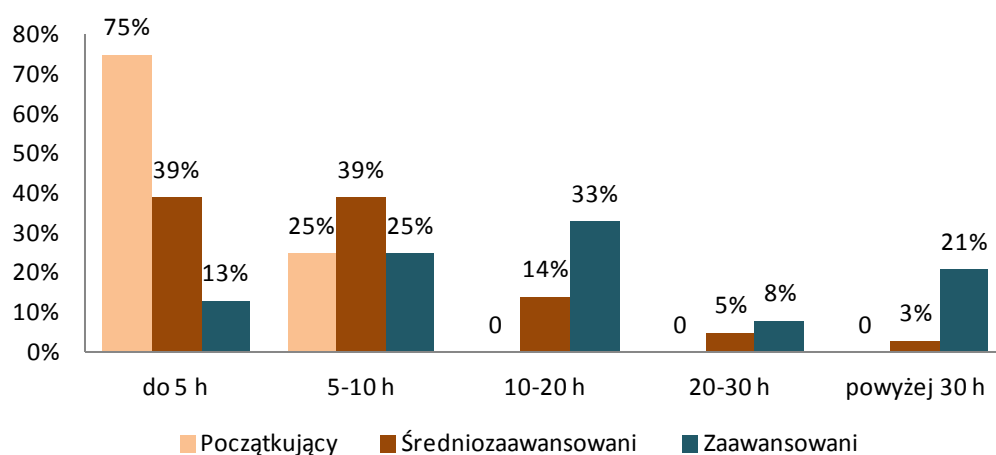
Z badania wynika, że Cyfrowi Imigranci korzystają z Internetu najczęściej w domu (85% badanych), co wskazuje na szeroki dostęp do Internetu w gospodarstwach domowych, posiadanie komputerów przez osoby starsze. 11% badanych wchodzi do sieci głównie w pracy, 3% w bibliotece, a 1% podczas wizyt u swoich bliskich – rodziny i znajomych. Co ciekawe nikt z badanych nie przyznał się do korzystania z Internetu w kafejkach internetowych oraz w kawiarniach dysponujących bezprzewodowym dostępem do sieci - te sposoby dostępu do Internetu nie są popularne wśród osób po 40-tym r.ż.

Polscy Cyfrowi Imigranci w świetle niniejszych badań korzystają z Internetu raczej krótko – 66% z nich krócej niż 10 godzin tygodniowo. Natomiast 9% przyznaje się do surfowania w Internecie dłużej niż 30 godzin tygodniowo (ponad 4 h dziennie).

Umiejętność korzystania z Internetu

Około połowa badanych - 53% - oceniła swoje zdolności w korzystaniu z Internetu jako średniozaawansowane. Stwierdzają, że korzystają z Internetu, ale czasem napotykają na trudności. Ponad 1/3 badanych (35%) uważa się za zaawansowanych użytkowników Internetu, którzy swobodnie korzystają z większości funkcji Internetu. Zaledwie 12% respondentów uznało się za początkujących w tym względzie.

Deklarowany poziom umiejętności korzystania z Internetu wiąże się z ilością godzin spędzanych w Internecie. 75% badanych oceniających się jako Internauci początkujący spędza w Internecie mniej niż 5 h tygodniowo, a żaden z nich nie spędza na surfowaniu więcej niż 20 godzin.

Rysunek 2. Ilość godzin spędzanych tygodniowo w Internecie.

Większość respondentów określających się jako średniozaawansowani w umiejętności korzystania z Internetu (78%) korzysta z Internetu mniej niż 10 godzin tygodniowo. Tymczasem 62% osób deklarujących zaawansowany poziom kompetencji w tym względzie spędza w Internecie więcej niż 10 godzin tygodniowo.

Trudności w korzystaniu z Internetu

Trudności w korzystaniu z Internetu wynikają zdaniem respondentów zarówno z cech serwisów internetowych, jak i – przede wszystkim – z braku odpowiednich umiejętności badanego. Bardzo ważnym utrudnieniem jest też związany z poznawaniem Internetu lęk (18% odpowiedzi).

Obawa, że coś popsuję	18%
Brak szczegółowych instrukcji	14%
Nieznajomość specyficznych terminów	14%
Trudność z obsługą komputera	13%
Brak wiedzy, jak można wykorzystać Internet	11%
Duża ilość wyskakujących okienek	8%
Brak wiedzy, od czego zacząć	6%
Niepowodzenia podczas korzystania z Internetu	6%
Wyobcowanie od nowych technologii	4%
Nieczytelne strony internetowe	3%
Brak trudności	3%

Tabela 1. Deklarowane trudności podczas pierwszych kontaktów z Internetem.

Cechy serwisów internetowych, które sprawiają trudności Cyfrowym Imigrantom to w świetle prezentowanych badań przede wszystkim nieprzejrzysty układ stron, wyskakujące okienka, duża ilość reklam, wiele elementów nieistotnych na stronie. Wyniki te pozostają spójne z wynikami poprzednich badań w tej materii (Hsu, Rau, 2005; Tomczyk 2010). Korzystanie z Internetu komplikują respondentom

również problemy ze zrozumieniem instrukcji dotyczących korzystania z Internetu oraz zbyt małe czcionki²².

Zdaniem badanych (40% odpowiedzi) ułatwić surfowanie w Internecie mogłyby dokładne i szczegółowe instrukcje zapewniane przez osobę tłumaczącą zasady używania Internetu i komputera, a instrukcje pisemne powinny być napisane treściwie i logicznie, językiem zrozumiałym dla starszej osoby. Respondenci w 23% odpowiedzi wskazali, że strony internetowe powinny być bardziej czytelne (jasne, przejrzyste, logicznie uporządkowane), a 21% odpowiedzi podkreśla, że mniej powinno być automatycznie i niespodziewanie wyskakujących okienek i reklam. Ponadto badani podpowiadają, że znacznie lepiej korzystałoby się im z Internetu, gdyby używana była większa czcionka na stronach internetowych (10% odpowiedzi), a na jednej stronie wyświetlała się mniejsza ilość informacji, mniej reklam i elementów nieistotnych (4%).

Emocje towarzyszące korzystaniu z Internetu

Badani zostali poproszeni o wskazanie emocji, jakie towarzyszą im podczas korzystania z Internetu. Proponowana kategoria zawierała równą ilość wskazań dla emocji negatywnych i pozytywnych oraz kilka wskazań o zabarwieniu neutralnym. Ponadto badani mieli możliwość spontanicznego dopisania innych odpowiedzi.

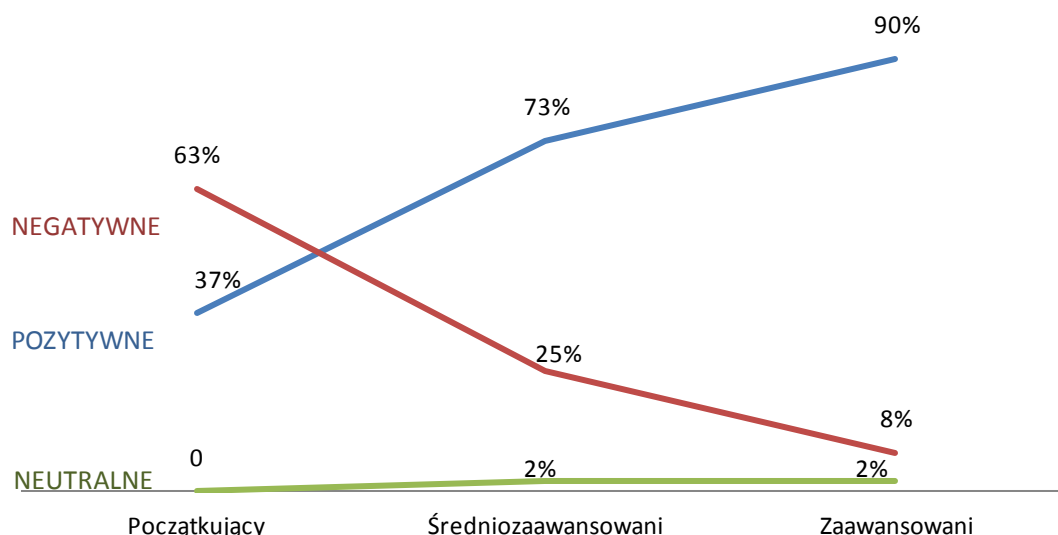
Zdecydowana większość respondentów (76% wszystkich odpowiedzi) zaznaczała głównie emocje pozytywne, mniej było odpowiedzi wskazujących na emocje negatywne (22%), a znikomy procent odnosił się do odczuć neutralnych (2%). Wśród odpowiedzi wskazujących na emocje pozytywne 82% respondentów zaznaczyło ciekawość, 51% zainteresowanie, 47% satysfakcję, 29% radość, 25% entuzjazm, a 21% badanych wskazało na dumę. Wśród odpowiedzi wskazujących na emocje negatywne zaznaczano niepewność (22% badanych), irytację (13%), niepokój (12%), napięcie (10%), bezradność oraz lęk (po 7%). Wśród odczuć neutralnych wymieniano spokój (4% badanych zaznaczyło tę odpowiedź) oraz obojętność (1%).

Można zatem stwierdzić na podstawie tych badań, że poznawaniu Internetu towarzyszą raczej odczucia pozytywne, zwłaszcza związane z zainteresowaniem nową technologią, ale też duma i satysfakcja z pozyskania nowych umiejętności. Negatywne odczucia odnoszą się zwłaszcza do nieznamości materii nowej technologii – w zetknięciu z nią odczuwana jest niepewność, napięcie, bezradność. Pociąga to za sobą również emocje takie jak lęk i niepokój. Bardzo niewielu respondentów zaznaczyło emocje neutralne pokazując, że korzystanie z Internetu dla Cyfrowych Internautów nie jest równie naturalne i „zrozumiałe samo przez się” jak dla Cyfrowych Tubylców – niemal zawsze pociąga za sobą zaangażowanie emocjonalne.

U osób, które oceniały się jako Internauci początkujący, średniozaawansowani lub zaawansowani występują różnice w deklarowanych emocjach związanych z korzystaniem z Internetu.

---

²² Tenże problem wskazuje na brak kompetencji wśród badanych, jako że czcionkę zarówno w komputerze, jak i w przeglądarce można dowolnie zwiększyć za pomocą funkcji „ułatwienia dostępu”.

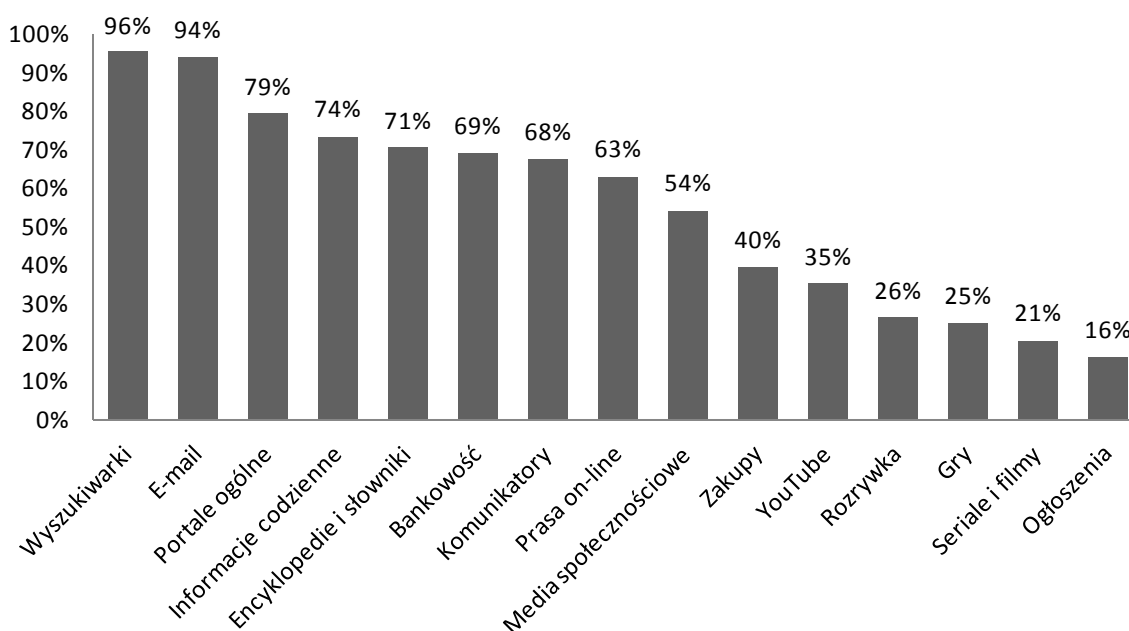

Rysunek 3. Deklarowane emocje odczuwane podczas kontaktów z Internetem a poziom samooceny swoich kompetencji przez badanych.

Respondenci „początkujący” deklarowali odczuwanie większej ilości negatywnych emocji w związku z używaniem Internetu (63% odpowiedzi w tej grupie odnosiło się do emocji negatywnych, 37% do pozytywnych, żadna odpowiedź w tej grupie nie odnosiła się do odczuć neutralnych) - zwłaszcza niepewność i poczucie bezradności. Tymczasem wśród grupy „średniozaawansowanych” więcej odpowiedzi wskazuje na emocje pozytywne (73% pozytywne, 25% negatywne, 2% neutralne), zwłaszcza na satysfakcję i zainteresowanie. Radość i entuzjazm zdecydowanie wzrastają w grupie osób oceniających się jako zaawansowani Internauci w porównaniu z grupą „średniozaawansowaną” (90% odpowiedzi odnosi się do emocji pozytywnych, 8% do negatywnych, 2% do odczuć neutralnych).

Wykorzystywane funkcje Internetu

Cyfrowi Imigranci korzystają z różnorodnych funkcji oferowanych przez Internet. Niemal wszyscy (96% respondentów) używają wyszukiwarek oraz poczty elektronicznej. Popularne są portale informacyjne (jak np. Onet, Wirtualna Polska, Interia), większość respondentów korzysta ze stron internetowych zawierających informacje przydatne w codziennym życiu, jak prognoza pogody, rozkłady jazdy. 71% badanych odwiedza serwisy z encyklopediami i słownikami internetowymi (np. Wikipedia, słowniki PWN), wielu badanych korzysta z bankowości internetowej oraz komunikatorów wszelakiego rodzaju (jak Skype, Gadu Gadu, IRC). 63% badanych czyta prasę dostępną online: dzienniki, tygodniki, magazyny. Z portali społecznościowych (typu Facebook, Nasza Klasa, Grono) korzysta ponad połowa badanych. Mniej popularne jest robienie zakupów internetowych czy oglądanie nagrań w serwisie YouTube. Mniej niż 30% badanych w Internecie poszukuje rozrywki: przegląda blogi, strony z dowcipami, obrazkami, zdjęciami. Jedna czwarta badanych przyznała, że gra w gry dostępne online, z kolei najmniej popularne jest wśród Cyfrowych Imigrantów w świetle niniejszych badań oglądanie on-line filmów i seriali oraz przeglądanie różnego rodzaju ogłoszeń.

Rysunek 4. Wykorzystywane przez badanych usługi oferowane w Internecie.

Inne odpowiedzi wskazane przez badanych mówią o przeglądaniu portali związanych z polityką, historią, biografiami oraz zawierających mapy, w tym mapy geodezyjne. W tych tendencjach przejawiają się specyficzne zainteresowania internetowe osób powyżej 40 r.ż., kładące większy nacisk na pozyskiwanie informacji niż na poszukiwanie rozrywki on-line.

Wpływ Internetu na życie Cyfrowych Imigrantów

Umiejętność korzystania z Internetu wpływa na życie Cyfrowych Imigrantów na wielorakie sposoby. Nade wszystko stanowi to ułatwienie w codziennym życiu dzięki dostępowi do informacji, bankowości, literatury on-line: *„Umiejętność korzystania z Internetu bardzo ułatwiła mi życie i nie wyobrażam sobie teraz życia bez mojego laptopa i łączności z netem”* (cytaty pochodzą z wypowiedzi respondentów uzyskanych podczas badań). Jest to również swoisty lek na nudę. Jak twierdzi jedna z respondentek: *„Dzięki komputerowi i Internetowi nie nudzę się mieszkając na wsi”*. Internet pozwala Cyfrowym Imigrantom na rozwijanie własnych zainteresowań - poszerzania swojej wiedzy historycznej, nauki języków obcych, przeglądania portali poświęconych hobby. Opinię jednego z badanych: *„rozwijam zainteresowania, uczę się języka, ćwiczę pamięć”* podziela wielu respondentów. Internet otwiera także możliwość pozyskiwania wszelkich informacji w zaciszu własnego domu. Cyfrowi Imigranci przeglądają zatem portale informacyjne, szukają porad, numerów telefonów, adresów. Jest to dla nich *„kontakt ze światem”, który „poszerza horyzonty”*.

Internet pomaga również w utrzymywaniu kontaktów towarzyskich i ich pozyskiwaniu – inny badany pisze: *„Mam możliwość kontaktu z innymi w podobnym wieku i o podobnych zainteresowaniach”*. Za jego pośrednictwem nasi respondenci mogą być w kontakcie z osobami zza granicy, mieszkającymi daleko, z dawnymi znajomymi – jednej z badanych umiejętność korzystania z Internetu *„pozwoliła nawiązać ponowne kontakty z moim synem”*. Co niezwykle istotne respondenci postrzegają umiejętność korzystania z Internetu jako unikanie wykluczenia. Towarzyszy im często poczucie dumy i satysfakcji z możliwości współuczestniczenia w fenomenie Internetu: *„Mam poczucie, że nie zostaję tak bardzo w tyle”, „Nie daję się wykluczyć”, „Poczułam się bardziej dowartościowana”, „Poczułam się trochę mniej seniorem wyobcowanym ze świata przez brak znajomości nowych technologii”*.

DYSKUSJA UZYSKANYCH WYNIKÓW

Badana grupa była specyficzna, około 1/2 wyników uzyskano wśród studentów Uniwersytetu Trzeciego Wieku, a więc wśród osób aktywnych, otwartych, szukających nowych wyzwań i możliwości. Warto również zwrócić uwagę na niebagatelnie wysoki odsetek respondentów, a więc Cyfrowych Imigrantów używających Internetu, którzy posiadają wyższe wykształcenie. Ponadto zdecydowaną większość respondentów stanowiły kobiety (81%). Być może jest to wynik wyższej średniej życia kobiet niż mężczyzn w Polsce, jednak nasuwa się pytanie, czy być może kobiety w starszym wieku są bardziej otwarte na nowości i aktywne. Zaledwie 10% badanych przyznało, że rozpoczęło korzystanie z Internetu z powodu namowy bliskich. Osób starszych zatem bynajmniej nie trzeba „nakłaniać” do używania Internetu, gdyż znają jego użytkowe właściwości i chętnie uczą się go używać.

Istotny wydaje się tutaj fakt, że korzystanie z Internetu to umiejętność, której nie da się „nauczyć” poprzez instrukcje czy kursy - większość osób określających się jako średnio- i zaawansowane stwierdziła, że używania Internetu uczyła się samodzielnie. Ponadto wraz z czasem używania Internetu wzrasta ilość pozytywnych emocji z tym związanych. Zatem praktyka i doświadczenie implikują większe umiejętności i więcej radości czerpanej z czasu spędzanego „w sieci”.

Oczywiście pierwsze kontakty z Internetem można Cyfrowym Imigrantom w znaczny sposób ułatwić. Z badania wynika, że najbardziej pomocne w tym celu byłyby niezwykle dokładne i precyzyjne instrukcje korzystania z Internetu oraz bardziej przyjazny interfejs i przejrzystość serwisów. Z uzyskanych wyników można wyprowadzić wniosek, że korzystanie z Internetu wywołuje u Cyfrowych Imigrantów pozytywne emocje, daje poczucie dumy i satysfakcję, poczucie dowartościowania. W dużej mierze jest to dla nich źródłem dumy i satysfakcji, swego rodzaju deklaracją, że jest się „na bieżąco”, że nie wypadło się z nurtu aktualnych wydarzeń.

BIBLIOGRAFIA

- Batorski D., 2009, *Dwie Polski- użytkownicy Internetu i osoby niekorzystające*, GUS.
- Morrel R. W., Mayhorn C. B., Bennett J., 2000, *World Wide Web use in middle-aged and older adults*, Human Factors, nr 42(2), s. 175-182.
- Prensky M., 2001, *Digital Natives, Digital Immigrants*, On the Horizon, nr 9(5).
- Rau P. L. P., Hsu J. W., 2005, *Interaction devices and web design for novice older users*, Educational Gerontology, nr 31(1), s. 19-40.
- Small G., Vorgan G., 2011, *iMózg. Jak przetrwać technologiczną przemianę współczesnej umysłowości*, Wydawnictwo Vesper, Poznań.
- Small G. W., Moody T. D., Siddarth, P., Bookheimer S. Y., 2009, *Your Brain on Google: Patterns of Cerebral Activation during Internet Searching*, The American Journal of Geriatric Psychiatry, nr 17(2), s. 116-126.
- Stone L., 2008, *Continuous Partial Attention-Not the Same as Multi-Tasking*, Business Week, 24 lipiec.
- Tomczyk Ł., 2010, *Graficzny interfejs użytkownika w internetowych platformach edukacyjnych dla seniorów*, w: Dąbrowski M., Zając M. (red.), *E-learning w szkolnictwie wyższym- potencjał i wykorzystanie*, Fundacja Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych, Warszawa, s. 151-158.